

12 ינואר 2025, י"ב טבת תשפ"ה

התנגדות למתווה "ההסכמה" החד-צדדי של לוי-סער להחלשת מערכת המשפט

התנועה למען איכות השלטון בישראל מתנגדת למתווה החד-צדדי של לוי-סער, שהוצג לציבור על ידי גורמים בקואליציה באופן מטעה כמתווה "בהסכמה היסטורית", המעגן מעבר מהסדר בחירת שופטים המושתת על הסכמה בין גורמים פוליטיים למקצועיים, להסדר שיוביל לפוליטיזציה מוחלטת של הוועדה לבחירת שופטים, הליך בחירת השופטים ושל מערכת המשפט כולה.

פוליטיזציה של מערכת המשפט

1. המתווה המוצע מגלם שינוי רדיקלי מהמצב החוקי הקיים, בהופכו את ההליך למינוי שופטים להליך פוליטי לחלוטין, המעניק לפוליטיקאים זכות וטו בבחירת השופטים המתמנים לדין, הן בבית המשפט העליון והן בערכאות נמוכות יותר.
2. המתווה משנה את הרכב הוועדה לבחירת שופטים, וקובע רוב מובנה לגורמים פוליטיים בוועדה – ביחס של 6 מתוך 9 חברים, באמצעות החלפת נציגי המקצוע מלשכת עורכי הדין, בשני נציגים שיתמנו מטעמים פוליטיים, אחד מטעם הקואליציה ואחד מטעם האופוזיציה. ויובהר כי מאחר ונציגי הכנסת נבחרים בהצבעה חשאית על ידי חברי הכנסת, המשמעות היא כי הרוב הקואליציוני בוחר למעשה גם את נציגי האופוזיציה בוועדה.
3. לפי המתווה, בוועדה אמנם ימשיכו לכהן 3 שופטים, אך הרוב הנדרש למינוי שופטים יעמוד על 5 חברים בלבד, באופן שמקנה לגורמים הפוליטיים, הלכה למעשה, זכות וטו בהליך לבחירת שופטים. זאת, כאשר הליך המינוי של שופטים לבית המשפט העליון הפך פוליטי לחלוטין, ומעתה ניתן יהיה למנות מועמד אפילו אם זכה להתנגדות גורפת מצד כל נציגי הרשות השופטת בוועדה.
4. כלומר, אין כל ספק כי במתווה המוצע שופטי העליון וכן שופטי הערכאות הנמוכות – השלום והמחוזי, בהם נידונים רובם המוחלט של התיקים הדורשים רמה מקצועית גבוהה - צפויים להיבחר בהתאם לעמדותיהם הפוליטיות, בין אם מימין ובין אם משמאל, ולא בהתבסס על כישוריהם המקצועיים, דבר שיפגע באיכות השירות הניתן על ידי הרשות השופטת לכלל אזרחי ישראל.
5. לצד זאת, לפי המתווה, במקרה שהוועדה מגיעה למבוי סתום ולא מושגת תמיכה של 5 חברים באף מועמד, יבחרו שני מועמדים לשיפוט בהליך פוליטי, במסגרתו יבחרו שני שופטים שיוצעו על ידי כל צד פוליטי, ללא צורך בהסכמה. הסדר כזה לא רק פוגע במקצועיותם ואי-תלותם של המועמדים שיבחרו, אלא אף יעודד גורמים פוליטיים לא להגיע להסכמות ופשרות, אם ידעו כי בסוף יוכלו להעמיד לבחירה מובטחת את המועמדים שהם חפצים ביקרם.
6. המתווה המוצע שולל את עצמאות הרשות השופטת, סותר את עקרון הפרדת הרשויות ופוגע בשלטון החוק, בהופכו את הליך בחירת השופטים לפוליטי על מלא – ובכך מעורר חשש כי בית המשפט יאבד את יכולתו לבצע את אחד מתפקידיו החשובים ביותר: המהווה מנגנון איזון ורסן על הממשלה והכנסת.
7. מעבר לכך, המתווה יפגע במקצועיות השופטים ובאמון הציבור ברשות השופטת. השינוי בהרכב הוועדה יוביל לשקילת שיקולים פוליטיים בעיקר וצמצום הרכיב המקצועי בדיוני הוועדה, כך ששופטים ראויים לא יקודמו בשל אי התאמה לעמדות הרוב הפוליטי, ומנגד – עורכי דין אשר רמתם המקצועית נמוכה אך הם מחזיקים בעמדות דומות לאלו של הרוב הפוליטי ימונו לשיפוט.

הגבלת הביקורת השיפוטית

8. לצד זאת, על פניו, המתווה מציע לציבור הישראלי דבר שנדרש כבר זמן רב – עיגון חוק יסוד: החקיקה, שיקבע את ההסדרים הנוגעים לחקיקת חוקי יסוד אשר יעסקו בנושאים מוגדרים בלבד: זהות המדינה כמדינת הלאום של העם היהודי ואופייה הדמוקרטי, זכויות האדם וסדרי המשטר.
9. אולם, למרבה הצער, לא רק שבפועל בהסדר העמום שתואר אין כל בשורה לציבור הישראלי, אלא להפך – המתווה המוצע מהווה המשך ישיר של ניסיונות הרשות המבצעת להכפיף את הרשות השופטת לרצונותיו של הרוב הפוליטי, ובכך לפגוע בעצמאותה, בעיקרון הפרדת הרשויות, במערכת האיזונים והבלמים ולמעשה – בדמוקרטיה הישראלית כולה.
10. **המתווה מציב תנאים בלתי-אפשריים לפסילת חקיקה, וחוסם כמעט לחלוטין את האפשרות לפסילה חוקי יסוד**, באופן המכחד כמעט לחלוטין את היכולת של בית המשפט לקיים ביקורת שיפוטית על דבר חקיקה של הכנסת, כאשר במקביל המתווה חסר ולא מפרט מהו ההליך המוצע לחקיקה של חוקי יסוד, ולא נקבע מהו הרוב הנדרש לשינוי של חוקי יסוד.
11. כאשר המשמעות היא, כי מעתה ואילך לא משנה מה יהיה תוכנו של חוק היסוד, גם אם יפגע בזכויות יסוד חוקתיות, או באופייה היהודי או הדמוקרטי של המדינה – יאסר על בית המשפט לפסלו, אלא אם יוכח שעסקינן באותו מקרה קיצוני וחריג של פגיעה מפורשת בשוויון בבחירות, וגם אז ניתן יהיה לבטל את חוק היסוד רק ברוב של שלושה רבעים משופטי בית המשפט.
12. זאת ועוד, לפי המתווה שהוצג, חקיקת חוק יסוד: החקיקה נועדה לשלב מאוחר יותר בהליכי החקיקה המוצעים – לאחר שיחוקקו התיקונים שיובילו לפוליטיזציה בוועדה לבחירת שופטים ולאחר שתוגבל סמכותו של בית המשפט העליון לבקר דברי חקיקה. על כן, עולה חשש כבד כי **צעדים אלו נועדו להכשיר את הקרקע לקראת חקיקת חוק יסוד חד צדדי**, שאינו משקף הסכמה רחבה, שתוכנו פוגע בזכויות אדם מוגנות, תוך שהביקורת השיפוטית עליו תהא מוגבלת מאוד עד בלתי-קיימת.
13. על כן, התנועה מבקשת להתנגד בתוקף ל"מתווה הפשרה ההיסטורי" שהוצג במעמד צד אחד על ידי שר המשפטים לוינ ושותפו החדש-ישן, שר החוץ גדעון סער – המקודם בהליך בזק ובלתי ענייני שדווח כי צפוי להיות מושלם כבר בחודש הקרוב; כשבמקביל לקידומו, הובהר כי שר המשפטים מתכוון להחרים את ההצבעה על מינויו של כב' השופט עמית לנשיא ביהמ"ש העליון וכי לא ישתף עימו פעולה לאחר שייבחר לתפקיד, באופן כזה שימשיך את שיתוק פעילותה של הוועדה לבחירת שופטים.
14. **לעמדת התנועה, שינויים משטריים בסדר גודל יש לעשות רק במסגרת כינון חוקה למדינת ישראל, בהסכמה רחבה ותוך ייצוג הולם לכלל הצדדים הפוליטיים והחברתיים במדינה**. לצערנו, המתווה שהוצג לא מגבש כל הסכמה, בטח לא "הסכמה היסטורית" והוא מהווה המשך ישיר של ההפיכה המשטרית אותה מובילה הממשלה מינואר 2023 – ובימים טרופים אלו, בהם ישנם נושאים בוערים יותר, כאשר מדינת ישראל עדיין מצויה במלחמה שממדי השלכותיה על המשק בלתי נתפסים, כאשר 98 חטופים שגורלם אינם ידוע נמקים בימים אלה בשבי חמאס, כאשר עול הנטל מכריע רבים ממשרתי המילואים ואמון הציבור בממשלה ובכנסת נמצא בשפל חסר תקדים – אלו לא התנאים לבצע בהם שינויים מרחיקי לכת ביסודות המשטר הישראלי, ובטח שלא במעמד צד.